

Л. Франко

Галицькі
образи

140

Іван Редко

ГАЛИЦЬКІ
ОБРАЗКИ

(248)

Кооперативне в-во "Рух"

26

I

31839

1926

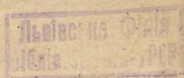
Г-158

06
~~СТ. У-1~~
~~Ф 83~~
ІВАН ФРАНКО

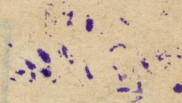
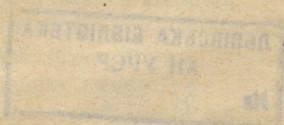
ГАЛИЦЬКІ ОБРАЗКИ

~~97805~~

~~17249~~

КООПЕРАТИВНЕ „РУХ“ ВИДАВНИЦТВО
ХАРКІВ — 1926

891/79-1.

Катеринослав, 2-га
друк.-літ. Поліграф-
треста, імени „1-го
травня“, № 2151.
Окрліт № 4362
29-го травня 1926 р.
Тираж 6000.

140 Ф

кон

Львівська Філія
АН УРСР

т. 45

ЛВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА

АН УРСР

№

31 839

9261

851-118

1111

0

І. У ШИНКУ.

Сидів в шинку і пив горілку,
Бо коло серця щось пекло.
Згадав про діти, хвору жінку,
Згадав про щастя, що втекло...
Згадав, як був господар він,
Як шанували 'го сусіди,
Всяк віддавав йому поклін
І слово добрее завсігди.
А далі... далі не хотів
І згадувать!.. Настало лихо!
Чому мовчати він не вмів,
Коли казали бути тихо?
Коли громаду кривдив пан,
Чому він мусів впоминатись,
Хоч не його з'орали лан,
З панами права добиватись?
І не добивсь з панами права,
Ще й сам від них біди назнавсь:
Громадська пропала справа,
Він сам до крихти зруйнувавсь.
Худоба, хата, поле й сад
Пішли за кошти судовії,
В широкий світ, неначе в ад,
Його з сім'єю без надії,
Без хліба пхнули. Жінка мре
Із голоду на переднівку,
У наймах діти — тато де?
Сидить в шинку і п'є горілку.

1881.

II. ВЕЛИКДЕНЬ.

Я.

Великдень ! А ти нині, хлопче, в шинку ?

Він.

А де-ж маю бути ? Ще добре, що ту
Посидіти ось супокійно дають,
А вип'єш що, з хати на двір не женуть.

Я.

Великдень ! Від самого досвітку чуть :
Воскреснії дзвони гудять та гудуть !
А звичай наш каже старому й малому
В той день бути дома.

Він.

Нема в мене дому.

Я.

Ну... дому нема, збудувати не вспів...
Та ні, я не тее сказати хотів,
А те, що, діждавшись воскресної днини,
В родині пробудь.

Він.

Я не маю родини.

Я.

Га, так, твоя правда ! Не маєш родини !
Чи також не маєш дівчини-дружини ?
Вона розговорить, вона приголубить —
У неї-б пробув...

Він.

Хто бідноту полюбить ?
В господаря вчора весь день я робив.
Над вечір, що згода, мені заплатив —

На свята не просить, скупенько й самому.
Іди! А куди? Без родини, без дому...
Ну, звісно, в шинок. Де-що вип'єш, закусиш,
Зате й за нічліг вже платити не мусиш!
Просидиш так свята, коби до по-свят,
Та й знов тра нової роботи шукать.

1881.

ІІІ. МАКСИМ ЦЮНИК ¹⁾.

Дев'ять ще годин кричав ти,
Як та штольня завалилась,
Де нещасний працював ти —
Дев'ять ще годин конав ти.

А юрба їх там тіснилась,
Слухаючи крику твого,
Та рука й одна не ймилась,
До рятунку не стулилась.

Дев'ять ще годин страшного
Конання — чи не замного
Горя випало для того,
Хто за весь свій вік не взнав

Дев'яти годин розкішних,
Дев'яти новин потішних,
В вічній нужді, сльозах вічних
Весь свій вік не жив, конав?..

1881.

¹⁾ Так звався робітник з Нагуєвич, що в Бориславі погиб, працюючи в штольні. Штольня, лихо збудована, завалилася всередині, так що засипаний в глухому кінці робітник мав ще довкола себе трохи вільного місця. Дев'ять годин чути було відтам крик нещасного, і дев'ять годин слухали того крику надзорці й робітники, не пробуючи навіть приложити рук до рятунку. (Ів. Фр.).

IV. МИХАЙЛО.

Добрий був ґазда ¹⁾ Михайло,
Тихий чоловік :
По-сусідськи, згідно, гарно
Проживав свій вік.

Все веселий, хоч убогий,
Других веселив.
„Чень ще станемо на ноги !“
Раз-в-раз говорив.

Та не довелося стати,
Бо тісний став час,
Треба гнутись і мовчати
І платить раз-в-раз.

То Михайло хоч сміявся,
Та гірким сміхом :
Страх в-знаки йому давався
Орендар з довгом.

Аж вкінці злі дні настали :
Орендар вчепивсь,
Ґрунт за довг зліщитували ²⁾
А ґазда розпивсь.

І що-день в шинку однако
Він в куті сидів,
І сміявся, і балакав
І „мандрони плів“ ³⁾.

Швидко нивку жид послідну
За горілку взяв

¹⁾ Ґазда — хазяїн.

²⁾ Зліщитувати — продати з торгів.

³⁾ Плести мандрони — плести нісенітниці, дурниці.

І з хатини жінку бідну
Геть з дітьми нагнав.

Жінка голосно ридала,
Йдучи вздовж селом,
Вголос мужа проклинала,
Ставши під шинком.

А Михайло коло кварти
У шинку сидів
І сміявся, строїв жарти
Та „мандрони плів“.

Вийшов, спорожнивши мірку,
І вже не прийшов :
Жид 'го рано на одвірку
Звислого найшов.

1881.

V. БАБА МИТРИХА.

„Я, кумко Йванихо, вмираю !
Не дав мені господь діждати,
Щоб свого Климка оглядати,
Як верне з далекого краю !
Погнали його на-в-край світа,
І вістки від нього нема,
І годі мені вже по шляху глядіти
За ним ! Наступає зима,
Сніг білий дорогу заносить,
В очах мені меркне вже світ...
Смерть, кумко, надходить, хоч що ви кажіть,
Душа вже з гостини додому ся просить.

„Я, кумко Йванихо, вас прошу :
Останню ще волю вчиніть !

Ось тут в тій хустині, дивіть,
П'ять римських¹⁾ паперами ношу.
Се я заробляла три літа,
Складаючи гріш до гроша, —
То, кумко, на погріб ви мій оберніте,
Як з тілом розстанесь душа.
А тут в другім розі хустини
Є сріблом п'ять римських, дивіть!
Се, кумочко, ви для моєї дитини,
Як біднятко з війська прийде, збережіть!

„Я, кумко Йванихо, робила
Гіренько на грошики ті:
Ні смачно я в'їла, ні випила,
Дрижала нераз на слоті.
То чень хоч синок мій єдиний
З них користь якую пізнасть,
Заплаче за мною сльозами рясними,
На-боже за душеньку дасть“.

Ще трохи Митриха стогнала
Та й вмерла в куми у сінцях —
А в той сам день карта в село причвалала,
Що син її в Босні від кулі поляг²⁾).

1881.

VI. ГАЛАГАН*).

„Мамо, мамо!“ — кличе Йван,
Хлопчик, може, шости літ, —
„Подивіться, подивіть,
Маю дзіньо³⁾), галаган!“

1) Римський — ринський, біля карбованця

2) При окупації Австрією сербської Босні.

*) Мідяна монета, що стоїть 4 кр. вал. австр (Ів. Фр.);
біля чотирьох копійок.

3) Дзіньо — по-дитячому: гріш.

— „Де-ж ти, синку, тее взяв?
Чом ти, синку, так дрижиш?
Боже, босий десь бував,
Босий по снігу біжиш!“

„То мені паничик дав...
Я з ним бігав по снігах:
Я босоніж, а він мав
Черевички на ногах.

„Як мя зловиш, дзіньо дам!“—
Так він мовив, та й побіг.
Я... дігнав його... ма... мам...“
— „Синку, синку, що тобі?“

Зсинів, наче боз, Іван,
Зціпив зуби, одубів,
З ручки випав галаган—
Впав на землю і зомлів.

А за тиждень в неділю
Плаче мати — пропало!
Пройшла коса по зіллю,
Бідне зілля зів'яло.

В труні тихо спить Іван,
Не бажає більше нич¹⁾):
В ручці має галаган
Той, що дав йому панич.
1881.

¹⁾ Нич — нічо.

ВІІ. ЖУРАВЛІ.

Журавлі ключем летять
Піднебесним плаєм¹⁾,
Діти радісно кричать
І довкола ну скакать
Прастарим звичаєм:
Круцю, круцю, журавлі,
Ваша мати на воді *)!

І глядять напів з страхом,
А напів цікаво,
Чи ключ змилиться й кругом
Завертиться, чи тягом²⁾
Геть полетить право?
Круцю, круцю, журавлі,
Ваша мати на воді!

Полетіли журавлі,
З дороги не збились,
А хлоп'ята ті малі
За ключем, пок щез у мглі,
Довго ще дивились.
Круцю, круцю, журавлі,
Ваша мати на воді!

„От неправда, що мені
Баба говорили!
Від їх пісні журавлі
Не знижались до землі,
Шляху не змилили!“
Круцю, круцю, журавлі,
Ваша мати на воді!

¹⁾ Плай — стежка в горах, між лісами.

*) Є народня повірка, що коли весною журавлі летять з вирію, можна змити з дороги цілий ключ, застромивши ніж вістрям у землю та крутячись довкола нього, держачи руками за ручиу ножа і співаючи пісеньку, вжиту ось тут, як рефрен. (Ів. Фр.).

²⁾ Тягом — з польськ., дальше так само.

Правда, діти, не все так,
Як бабуся каже,
Та цю казку перший знак,
Перша проба, хоч і як
Зроблена, покаже.

Круцю, круцю, журавлі,
Ваша мати на воді !

Та ростимете, й казки,
Не згірш „злотих утят“,
В тисячній вузлики
Ваші простії думки
Спутують, окрутятъ.

Круцю, круцю, журавлі,
Ваша мати на воді !

І не ваш ум — з пут брехні
До правди добитись !
Гірш, ніж птахи ті блудні,
Мете¹⁾ за слова марні
Весь свій вік крутитись...

Круцю, круцю, журавлі,
Ваша мати на воді !

1881.

VIII. ГАДКИ НА МЕЖІ.

1.

Ця нитка зелена, що, мов тота гадина,
Оце вздовж загона снує,
Це Terminus наш, це межа, перекладина,
Знак, поки „моє“ і „твое“.
По цей бік чотирі загони Трохимові,
По той бік Михайлові три :

¹⁾ Мете — будете

Жий кожний на своїм, уплачуї дачки¹⁾ нові,
Чужого-ж і п'ядь не бери!

І що кому в тім, що Михайло й Трохим
На своїх загонах криваво бідують,

Хоч рук собі й ніг від роботи не чують,
Прийде передновок — занестись^{*)} нічим?

І що кому в тім, що худібчина їх

„Чомусь“ не держиться, чахліє, марніє,

Що поле їх рік-в-рік гіршіє, пустіє,

Хоч орють і полють не гірше від всіх?

І що кому в тім, що вже руки у них

В розпуці безпомочній вниз опускаються?

„Замало землиці! В часах тих трудних

Довги вже дверима і вікнами пхаються.

Прийдеться пропасти... Мов риба в саку,

Так б'ємся, і годі що вдати“²⁾!

Аж слухати важко тих слів, та яку

Пораду їм дати — не знати.

А станеш у полі отак на межі:

В обох сім загонів, і вдовж є куди дивить!

Ну, нивка не згірша, що хоч те й кажи, —

При добрій роботі і вісім душ виживить...

А в них обох шість душ! І що-б за завада

Зложитися полем до купи обом,

Зложитись хатами, знаряддям, тяглом³⁾!

І, може, для них це єдина рада.

Та ба, ось межа! Ця попруга вузька

Несильну їх силу роздерла на части,

І де в спільній праці жили-б до віка,

Там вроздріб прийдеться їм спільно пропасти.

¹⁾ Дачка — податки.

^{*)} Раз щось з'їсти (Ів. Фр.).

²⁾ Вдати — видумати.

³⁾ Тягло — робочий скот.

Малим ще, тямую¹⁾, всі межі я знав :
 За мамою літом що-день тупцював,
 Коли для дійної корови вона
 Трави узбирати над вечір ішла.
 То межі й на ступінь широкі були,
 З одної нажнеш дві вереті²⁾ трави.
 А я неміцними ногами межею
 Безпечно ступаю м'яркою стернею.
 А нині погляну на межі : невже-ж ?
 Нема стародавніх, широких тих меж !
 Всі нині тоненькі, як нитка отак,
 Чужий ледве-б здужав намацати знак.
 Цей з того, той з того їх боку підтяв,
 Рад кожний, що лишнюю скибу дістав.

І чом кожний так тої скиби бажить³⁾ ?
 Чом тісно так в світі, нелюдяно жить ?
 Чи люду замного наплодилось нам,
 Чи більш до життя потребує він сам ?
 Ні люду замного на нашій рілі,
 Ні в нього самого потреби зросли,
 А більш його дома стіснили чужії,
 На рук його працю, мов трутні, падкії.

І дармо то де-хто незрячий не раз
 Говорить : „Війна-би здалася у нас,
 Замного людей, світ тісний всім, мов сак, —
 Просікли-б, вільніше-би стало відтак“.
 Вільніше, це так ! Та, крім знищення й мук,
 Не стало-б до праці що-найкращих рук,
 А джерело нужди як було, так було-б,
 Лиш що до старого нове причинило-б.

1) Тямую — пригадую собі.

2) Верето — рядно.

3) Бажить — бажає, прагне.

А люд через межі, котрі 'го тіснять,
Не може добачити тих всіх завад,
Добачить всіх сплетених коренів лиха,
Що сили його підлоточує¹⁾ стиха.
Ей, межі ви, межі, вузьенькі, куці!
В які бездорожжя, в які манівці
Ви втисли незрілий ще погляд суспільний!
Хто шлях нам покаже широкий і вільний?

3.

Приходить до мене один чоловік.
„Порадьте, що маю робити?
Ось тут на тім полі мій дід прожив вік,
Хоч, правду сказавши, нема чим і жити.
Три пруті²⁾! Та ну, якось, певно, тоді
Не так було тісно, як нині —
Досить, що оттак ні в добрі, ні в біді
Пройшов цілий вік старовині³⁾.
Мав дід два сини, поженив їх, і враз
Жили в одній хаті з дітками.
Все дід, було, каже: „Ділив-би я вас
Тим полем, та й б'юся з гадками.
Тепер воно ледве живить нас, а що-ж
Тоді, як ту дрібку надвоє роздерти?
Ні, я вас не буду ділити! Як мож,
Так жийте при купі, а схочете тож
Ділитись — діліться по моїй аж смерті“.
Та сталося, бачте, що дід і сини
Померли на тифус одної весни,
Лишивши по двоє дітей малолітніх.
Я найстарший був, мав три роки з весни,

1) Підлоточувати — підточувати, підмивати.

2) Прут — довгий палик. Значить тут — нивка, така вузьенька, як паличок.

3) Старовині — старому.

Стриків¹⁾ хлопець півтора ; в мами й стрийни²⁾
При грудях дівчатка були. По бездітних
Багатших сусідах мами роздали
Нас, хлопчиків, — бач, не було з чого жити.
Дістодь-то³⁾ : годуйте, допоки малий,
А виросте, мусить за це відслужити.
І ми наслужились, назвалися біди !
Мами повмирали. Мені вже тоді
Було двадцять літ, я покинув служити,
До хати пішов, оженився і як слід
Обняв усе поле, що нам лишив дід,
І став на нім в бідності жити.
Гадав я : сплachu малолітнім тамтим,
І поле, по дідовій волі,
Останесь ціле, то хоч я на тім полі
Вдержусь, а то впаде у руки чужим.
Дівчат повиную⁴⁾, а старший братій⁵⁾
Пристане де-будь до вдової...
То так, як-би двом у сорочці тісній :
Волить хоч один та ходити в цілій,
Ніж дерти сорочку надвоє,
Бо жаден тоді не буде мав що вбрать.
Оттак я бувало частенько
Говорю тамтому. Та ба, любий брат
Лиш вислухав все те чистенько,
Та й зараз до суду. Списать зажадав,
Що там на всі діти лишилось,
І щоб все напів поміж них поділилось,
Так, як-би їх тато окремо вмирав.
Я вчув це, і сумно зробилося. Шлю
До нього людей, щоб згодились на сплату ;

1) Стрик — дядько, брат батька.

2) Стрийна — тітка, жінка батькового брата.

3) Дістодь-то — ніби так.

4) Повиную — дам віно, придане.

5) Братій — брат.

Сам ходжу за ним і благаю-цвілю¹⁾ :
„Вважай, переділимо поле і хату,
То що-ж на тих кусниках будем робить ?
Вважай ; дід-небіжчик не хтіли ділити,
А ти хочеш дідову волю ламати ?“
Дарма, він про сплату не хоче і знати !
Минуло два роки, і з суду ми нині
Декрети дістали : усе, що дід мав,
Між нас поділити по рівній частині,
А кожний щоб з того сестру звинував.
І що тут робити, порадьте, як ласка !
Зруйнують дочиста, як вкроять отак
Пів ґрунту ! Моя вже задовжена частка,
Сестри не звіную, і сам я жебрак.
Я думаю свідків до суду вести,
Що дід не хотів ділити поля, —
То чень йому скажуть на сплату піти, —
А ні, га ! то дійсь божа воля !“

4.

Я думав про людське братерство нове,
І думав, чи в світ воно швидко прийде ?
І бачив я в думці безмежні поля :
Управлена спільним трудом, та рілля
Народ годувала щасливий, свободний.
Чи це-ж Україна, чи це край мій рідний,
Обдертий чужими і світом забутий ?
Так, це Україна свободна, нова !
І в моєму серці біль втишувавсь лютий.

Щез привид. Я глянув довкола. Онтам
За з'орану межу б'єсь з Грицем Степан ;
Там дід оре поле, старенький, як гриб,
І плаче за сином, що в Боснії згиб ;

¹⁾ Цвілю — допікаю.

Там батько за сином з дрюком уганяєсь,
Там мачухи лютий проклін розлягаєсь...
О, краю мій рідний, недолею гнущий,
Пропасті-би радше тобі, як ніж коли-б
Така твоя доля повік мала бути!
1881.

ІХ. ГАДКИ НАД МУЖИЦЬКОЮ СКИБОЮ.

1.

Стану я ранком на з'ораній ниві:
Пурпуром сонце на сході горить,
Пташечки в гаю щебечуть щасливі,
В моїм лиш серці гризота кричить.

Пане всіх творів, властивче¹⁾ природи,
Глянь, що в ній щастя, що в ній красоти!
Чом в твоє серце краса та не входить,
Чом так нещасний, пригноблений ти?

77219
Поле плодуче, царина відкрита,
Трави густі по лісах і лугах —
Чом-же тебе не годують досита,
Чом-же ти з голоду мреш по хатах?

В гір твоїх лоні залізо чимале,
Чом-же тупії твої леміші?
Чи лиш на тее залізо те здале,
Щоб тебе в пута кували чужі?

В твоїм підгір'ю ллєсь світло жаруче
В струях хрустальних, бурлить і кипить²⁾;
Чом-же ти, світло в чужі землі шлючи,
Сам мусиш темний, непросвітний жить?

¹⁾ Властивець — власник.

²⁾ Мова тут про копані нафти в Дрогобичі.

Соли святої твій край також ситий
В б'ючій норі, хрусталевій скалі;
Чом-же несолений хлібець їси ти?
Чом-же не стався ти сіллю землі?

2.

Серце моє припадає, тремтячи,
К тобі, о, скибо мужицька, тверда,
Дух мій в нутро твоє тоне гарячий,
Наче у море блискуча зізда.

Кожну пилінку твою проникає,
Кожний камінчик, корінчик, сучок,
В кожної часточки сквапно питає:
Хто це з вас виссав плодуючий ваш сок?

Адже-ж століття, замерклі, закляті,
Трупом і кров'ю вас щедро гноїли —
Чом-же тепер ви на хліб небагаті?
Де ви святії ті соки поділи?

1881.

Х. В ЛІСІ.

Як люблю я по лісі блукати
У гарячую днину літну,
В темній тіні дерев спочивати,
Де тиша ніби просить до сну!

Самота вкруг ¹⁾, а все-ж не пустинно, —
Оживуца, свята самота:
Доліта аж до серця невпинно
Безконечная пісня життя.

І щасливий я, поки гублюся
Без доріжки в гушаві рісній, —

¹⁾ Вкруг — кругом.

Та людей я спіткати боюся,
Люди рай розбентежують мій.

Люди всюди, й до божого раю
Своє горе і сльози несуть,
І нераз я, тривожний, стрічаю
Те проклятеє горе аж тут.

От обдертий дідусь-старовина
Шкандибає, аж гнесь до землі,
Гне додолу його сухарина ¹⁾,
За плечима-ж гриби в кошелі ²⁾.

Я від малечку знаю старого
І хатину його край села,
Де живе він самотно, убого, —
Ті гриби його живність ціла.

Він за них має страву й одержу —
Та як трудно тепер їх здобуть!
Здибле злісний ³⁾, веде на Медвежу,
А з Медвежі в арешти запруть.

Як я пильно від нього ховаюсь,
Щоб не вздрів він нечайно мене, —
Бо — я знаю — дідусь ізлякаєсь:
Чорне вбрання для нього страшне!

Та дарма! Зазирнув ⁴⁾ мене він у гушаві, —
З груди вирвавсь стривожений крик,
Кинув в'язку свою на мураві
І подався в яр темний, і зник.

¹⁾ Сухарина — сухе хабаззя.

²⁾ Кошель — кошик.

³⁾ Злісний — лісничий.

⁴⁾ Зазирнув — спостеріг.

Та я довго ще чув, як хрустіло
Сухе гілля, куди він біжить,
І щось в груді старечій хрипіло,
Мов підрізаний в болю хрипить.

І я думав: О, будь-же прокляте
Тее панське одіння тісне,
Що для тебе, убогий мій брате,
Так страшним учинило мене!

Нагуєвичі, 1882.

ХІ. ГОЛОД.

(Уривок з поеми „Різуні“).

Кривавий сорок шостий рік¹⁾
Клонився к осені. Кінчились
Вівсяні жнива, наблизились
Дні віддиху. Де-де волік
Ще з поля копи до стодоли
Мужик сумний. Не ласкав був
Сей рік для нього: ще ніколи
Він не затямив і не чув
Про так страшний недорід! Жито
Хибло, пшениця заснітилась,
Картопля вперше зогнила...
Овес іржа присіла. Вбито
Народню радість! Не котилась
По полю пісня, тільки йшла
По селах дума невесела:
„Помилуй, господи! Тепер
Прийдесь згибати! Вимруть села
Небавом з голоду! Простер
Господь гнівну над нами руку!

1) 1846 рік — в цім році було повстання польських селян, мазурів, проти панів. Повстання це називається „мазурською різнею“.

Щаслив, хто до нового року
Дотягне з хлібом, — більша часть
Хіба дотягне до Покрови!“
Ні про що більш думок, ні мови
По селах, лиш про те, чи дасть
Бог чудом де-яким пропхати
Сю зиму. В душах сум і холод:
Упир мов, загляда до хати
Важкая змора: голод! голод!

Тут плаче жінка: день увесь
Вона на ниві працювала.
Копала бульбу¹⁾: лиш отсесь²⁾
Маленький цебрик накопала
Здорової — а гниляків
Ціла гора! День пролетів,
І з рук їй випала мотика,
Грудь похолола, і велика
Жура, розпука і тривога
Її прошибли. Затряслась
І заридала, й попелелась,
Заводячи, в село небога.

А он господар на тоці
Весь день без втоми і без тями
Із сином промахав ціпами,
Провіяв, намот і власним
Очам не вірить. Чи-ж оці
Три гарчики, то весь пожиток
Із трьох кіп жита? Чи не витовк
Колосся добре? Не гаразд
Провіяв, може, так що часть
Лишив в полові? І з неясним

¹⁾ Бульба — картопля.

²⁾ Отсесь — оцей.

Страхом, безумний і тремтячи,
Він, у забаві мов дитячій,
Полову ще пересипає
І шепче: „Ні, це-ж жарт твій, боже!
Бо щоб над мужиком нещасним
Ти так знущавсь, це бути не може!“
Січень 1880.

П'ЯНИЦЯ.

Був то раз собі п'яниця:
Все пропив, що тільки мав.
Чи то піст був, чи м'ясниця,
Все один закон тримав:
Чарка, „бляшка“ чи скляниця,
Пив і все припоминав ¹⁾:
„Дай нам, боже, що нам треба,
А по смерті гоп до неба!“

Чоловіче чи жіноче
Товариство він любив;
Як ніхто вже пить не хоче,
Він хоч до сволюка пив:
„Цур та пек! Здоров, сволюче!
Щоб ти черги не хибив!
Дай нам, боже, що нам треба,
А по смерті гоп до неба!“

І таку вже мав натуру:
Ніде чарки не минав,
Добрий трунок пив, чи люру ²⁾;
Чи кінчив, чи починав,

¹⁾ Припоминати — пригадувати.

²⁾ Люра — поганий напитек.

То все щиро, а не здуру
Ім'я боже споминав :
„Дай нам, боже, що нам треба,
А по смерті гоп до неба !“

Та зимою раз, підпивши,
Ніччю з корчми прямцював ;
Стежку простую змиливши,
У снігу заночував, —
Мов в перину ноги вкривши,
Як заснув, то вже й не встав.
Мов пташина сонна, біла,
Дух стрепавсь і пурхнув з тіла.

Прокидаєсь. „Бррру ! Огідно !
Адже-ж це я вмер, бігме¹⁾ !“
Труп в снігу, що вже й не видно,
Дух стрілою в гору дме.
Стало страшно так і встидно...
„Ну, як чорт мене візьме ?
Ще смолу заставить пити !
Радше-б в „Общество“²⁾ вступити !“

Та тепер було вже пізно :
Райська брама перед ним.
І згори глядить так грізно
Огнекрилий херувим.
Коло брами не завізно —
Стука, стука бідний Клим,
Шепче, ждучи ласки з неба :
„Дай нам, боже, що нам треба !“

Пан-біг в небі зачуває :
Знає, хто це, та мовчить,

¹⁾ Бігме — ей-богу.

²⁾ Тут автор має на думці „Общество трезвости“, що його заснував Наумович, а за ним москвофіли в Галичині.

І Петрові повідає :
„Глянь-но, Петре, хтось стучить !“
Ось Петро ключа виймає
І до фірточки спішить.
„Хто там, гей ? Чого потреба ?
Хто калатає до неба ?“

„Прошу ласки, — Клим озвався, —
Я п'яниця, звуся Клим“.
„Що, п'яниця ? — розкричався
Божий ключник, — геть із ним !
Ти, небоже, в пекло справся,
Тут не є п'яницям прийм !“
Похололо в Кліма в серці,
Далі так спитав крізь дверці :

„Божа воля й суд небесний,
Против нього нам не стать !
Та скажи, мій пане чесний,
Як тя маю величати ?
Чую голос твій чудесний,
Та парсуни¹⁾ не видать“.
Та Петро цим образився,
Так на Кліма розгрозився :

„Дурню, ти собі гадаєш,
Що й у нас ваш польський лад ?
За що ти мя паном лаєш ?
Чи то тут панів є склад ?
Всі ми в небі рівні, знаєш !
Всякий всякому ми брат.
Я не жаден пан-канчучник,
Я Петро, небесний ключник“.

¹⁾ Парсуна — персона, особа.

„А, то ти, святенький Петре! —
Клим утішно одвічав, —
Чом-же так гірке, не тепле
Слово ти мені кричав?
А забув, як сам запекле
Ти Ісуса відрицав?
Я, що правда, пив надмірно,
Та Христа державсь все вірно“.

Вчув Петро, висок¹⁾ почував,
Губи міцно затиснув,
Далі „руської“ понюхав
Та й тихенько геть шмигнув.
А п'яниця слухав, слухав, —
Знов у браму грюконув;
Та тремтить, та стиха шепче:
„Дай нам, боже, що найлегше!“

Пан-біг в небі зачуває;
Знає, хто це, та мовчить,
І Павлові повідає:
„Глянь-но, Павле, хтось стучить!“
Ось Павло свій меч виймає
І до брами ним бряжчить.
„Хто там? Жив, знать, дуже свято,
Що так в браму б'єш завзято?“

„Прошу ласки, — Клим озвався, —
Я п'яниця, звуся Клим“.
„Що, п'яниця-б тут ще пхався?
Чи тут корчма? Геть із ним!
Марш у пекло! К чорту стався!
Марш в огонь, смолу і дим!“
Став Клим, мов окропом змитий,
Далі так став говорити:

¹⁾ Висок — скроня.

„В пекло, кажеш? Га, як мушу,
То воно вже не втече.
А ти хто, небесний мужу?
Ось що рад я знати ще.
Голос твій паде у душу,
Та не бачу тя в лице“.
З неба голос б'є здоровий:
„Я Павло, слуга Христовий“.

„А, то ти, святенький Павле! —
Клим до нього гнеть озвесь. —
Ось хто тут в розкоші плавле!
Так це ти мя геть женеш?
А забув, колишній Савле,
Як ти двигав камінець,
Степана каменувати,
Всіх христян хтів мордувати?

„Бачиш, хоч який я грішний —
Горлом більш, ніж слід, текло, —
Але знає бог всевишній,
На таке не згоден зло.
А ти в дим мя гониш вічний!“
Не дослухував Павло:
Сюди-туди озирнувся,
Та й від брами геть вернувся.

Ждав наш Клим, що з того вийде.
Далі знов до брами б'є.
Каже пан-біг: „Гей, Давиде,
А поглянь-но, хто там є?“
Взяв Давид „своє хламиде“,
Перед брамою стає:
„Хто ти? Що там за помана
Розщибається відрана?“

„Прошу ласки,—Клим озвався,—
Я п'яниця, звуся Клим“.

„Що, п'яниця тут припхався?
Тут не місце! Геть із ним!
Там у пекло к чорту стався,
Пить огонь, смолу і дим!“
Став наш Клим, хоч сісти й плакати,
Далі так почав балакати:

„Гострий наказ твій, та, певно,
Маєш право так владати.
Та скажи, благаю ревно,
Хто ти? Рад-би я вгадати.
Голос твій страшний смертельно,
Та парсуни не видати“.
„Та й дурак-же ти безмізкий!
Я Давид є, цар жидівський!“

„А, то ти, Ессеїв синку?
Бач, який ти гострий став!
Чи як Урієву жінку
В чоловіка ти украв,
А самому лист в торбинку
З засудом на смерть поклав,
Як дівчат, невинні діти
Заставляв ти труп свій гріти,

„Чи тоді ти присвятився?
Я п'яниця, бачить біг,
Якби так в гріхи вгатився,
Та такий один лиш гріх
В мене на душі світився,
То я-б просто в пекло біг“.
Вчувши це, Давид лиш плюнув
Та й від брами геть посунув.

Знов б'є в двері Клим, аж стогне ;
Пан-біг слуха та мовчить.
Далі каже : „Соломоне,
Глянь-но, хто там так гурчить?“
Той надів „своє короне“,
Йде до брами та й бурчить :
„Хто ти є? Чого бажаєш?
Що тут браму розбиваєш?“

„Прошу ласки, — Клим озвався, —
Я п'яниця, звуся Клим“.
„Що, п'яниця тут припхався?
Тут хіба п'яницям прийм?
Геть іди, до біса стався,
В пекло лізь, у сірку й дим!“
Став наш Клим, засумувався,
Далі ось як обізвався :

„Вже четвертий раз це чую,
Що мій плац¹⁾ на пекла дні.
Та заким ще помандрую
Там, де пряжуть ув огні,
Ласку зволь мені оцюю :
Хто ти є? — скажи мені!“
„Ну, це ласка невелика :
Я є Соломон-владика“.

„Соломоне, як-же-ж марно
Смієш ти мене губить?
Чи забув ти, як то гарно
Вісімсот жінок любить?
Я з одною жив безкарно...
Також бовванам²⁾ кадить

1) Плац — з німецьк., місце.

2) Бовван — ідол, дурень.

Я не думав ані трішки,
Хоч вони в нас ходять пішки“.

Вчувши слово те, як змитий,
Соломон кудись побіг.
Клим став знов у браму бити,
Далі крикнув, як лиш міг :
„Господи, чи ти сердитий,
Чи лиш суд святих твоїх
Від небесного одвірка
Гонить мя, де дим і сірка ?“

„Господи, я грішний, клятий,
Та оті святці, що тут
Приходили геть мя гнати,
Ще грішнішії, мабуть !
Можуть ті тут панувати,
То найди й для мене кут :
Я-ж не бив, не дер, не смикав,
І твоє ім'я все кликав“.

Пан-біг в небі все те слухав,
Усміхавсь і ждав кінця.
Клим до брами вже не бухав,
Став, мов та блудна вівця,
І розплакавсь. Бог порухав
В плечі Ноя-праотця :
„Глянь-но, Ною небораче,
Там під брамою хтось плаче“.

Ной потюпав, прислухаєсь :
Справді плаче і рида.
Ось він лагідно питаєсь :
„Хто там ?“ Клим відповіда :
„Клим-п'яниця. Кепсько маєсь !
Смирно я прийшов сюда,

Ласки в бога доступити,
А мене шлють сірку пити“.

„Сірку пити? Тьфу, небоже!
Навіть найстаршим чортам
Це пиття зовсім не гоже,
Не то нам! Та біс їй там!
Хто як хто, а Ной те може
Присвідчить усім світам:
По-при звісні райські ябка¹⁾
Є найліпше — добра капка²⁾).

„О, вживав — не укриваю —
Тої капочки і я,
І о ній ще й нині в раю
Згадує душа моя.
То й на тебе бог, гадаю,
Не візьме з кута кия.
Як лиш тим гріхом ти грішний,
То ходи у рай предвічний!“

І Ной, батько сідоглавий,
Клима стиха в рай впуска.
Пан-біг добрий і ласкавий,
То-ж не вигнав піяка.
Ну, питає хто цікавий,
А мораль цього яка?
О, моралі тут три бочки,
Ось дві-три важніші точки:

Любиш, брате, чарку живо,
Дякуй богу і за це!
Лучше хто п'є мід і пиво,

1) Ябко — яблуко.

2) Капка — капелька, глиток горілки чи вина.

Ніж хто братню кровцю ссе.
Не з п'яниць найбільше жниво
Чорт у пекло понесе.
Ти-ж по смерті по-піяцьки
Лізь у небо хоч-би рачки.

Як святі тебе полають,
Ти надії ще не трать :
Свій уряд вони лиш знають,
Не всю божу благодать.
Просьби, сльози силу мають
Ноя в поміч підізвать.
Та ще й те май на прикметі :
Впивсь, спи в корчмі, не в заметі.

Відень, грудень 1892.

31.859

Ціна, 20 к.

Р

ф $\frac{I}{Г-158}$

1926

ГУРТОВА КОМОРА
Харків, вулиця 1-го травня, 10
Тел. № 29—84.

31.839

Ф $\frac{I}{Г-158}$

Л. Франко

Галицькі
образки